

El relatiu temporal (II)

Amb el mateix valor temporal que el relatiu feble *que* es pot usar en tots els casos, teòricament, el relatiu fort *què* precedit per la preposició *en*, és a dir, el conjunt *en què*. Tant podem dir *el dia que ens vam conèixer* com *el dia en què ens vam conèixer*. Aquesta segona solució, però, és més pròpia de la llengua literària o culta, apta per a l'expressió de conceptes elevats, del pensament científic, etc.: *El dia en què la faç de Catalunya es va girar tot d'una cap a l'esdevenidor* (Carles Riba). I, en general, són els noms amb una significació temporal més afeblida, més poc precisa com a designació d'un període de temps determinat, els que, quan han de fer d'antecedent d'un terme relatiu, fan que hom tendeixi a preferir el conjunt *en què* al pronom feble *que*. Així, en el Diccionari Fabra (article "temps"), al costat de l'exemple *Vindrà temps que te'n penediràs*, trobem, en una de les definicions, la frase *Període o porció de temps en què viu un persona determinada*. Més rarament, en alguns casos, s'usa també el relatiu compost, precedit, és clar, per la preposició *en*: *...en la jornada en la qual uniren les seves forces a les del cabdill Zanata* (Pere

Calders).

Com vam veure ahir, amb el substantiu moment com a nucli de l'antecedent, s'usa normalment el relatiu feble *que*: *En el moment que es acceptat un sistema ortogràfic segons el qual s'ha d'escriure braç, bras és condemnat a desaparèixer* (Fabra). Però també en algun cas trobem usat *en què*: *Vet ací un dels pocs moments en què Carles Riba contempla la natura amb un cert idil·lisme* (Tomàs Garcés). Aquesta segona solució és la que predomina quan el nom que forma l'antecedent és *època, període, data, ocasió, ainentesa, circumstància*, etc.: *...precisament en una època en què el català sofreix una castellanització intensíssima* (Fabra), *...com a home típic del renaixement, del període en què l'ambició de la cultura integral no fa sinó armar...* (Riba), *...a partir de la data en què el P. Miquel d'Esplugues plantejà el problema...* (Riba).

Un nom com ara *cas* ja només té un valor temporal molt escàs o molt afeblit. Per això, normalment, quan és el nucli de l'antecedent, hom sol recórrer a *en què* (o *en el qual*) com a relatiu: *Hi ha un altre cas en què la influència castellana...* (Fabra). Algun cop, però, el mateix Fabra usa el relatiu feble: *...en el cas que el context no ens deixi...* (Gramàtica de 1956, pàg. 89).

Albert Jané